היום נלמד בעזרת ה׳:

זבחים דף נו

(בעמוד הקודם)

אמר רב יהודה אמר שמואל – אין חייבין משום טומאה וכו׳: הנכנס לעזרה כשהוא טמא אינו חייב כרת, אלא על אורך מאה ושמונים ושבע אמה על רוחב מאה ושלשים וחמש אמה, שזה שטח העזרה. (ולקמן יתבאר מה שמואל בא למעט).

תני תנא קמיה דרב נחמן: האמורא אמר ברייתא לפני רב נחמן – כל העזרה היתה קפ״ז על רוחב קל״ה אמה. אמר לו רב נחמן – כך אמר לי אבא, בכל השטח הזה כהנים נכנסים לשם, ואוכלין שם קדשי קדשים, ושוחטין שם קדשים קלים, וחייבין משום טומאה. שכל אלו דינם בעזרה.

שאלה: **למעוטי מאי?** את איזה שטח שמואל בא למעט שאין חייבין עליו משום טומאה? אם נאמר למעט עובי חלל החלונות והדלתות שבחומת העזרה ועובי החומה בראשה למעלה. אי אפשר לומר כן! שהרי שנינו במשנה (בפסחים) שהחלונות ועובי החומה דינם כלפנים!

ואלא למעוטי: ואם נאמר למעט לשכות שבעזרה שהנכנס להם בטומאה אינו חייב, לפי שלא נתקדשו בקדושת העזרה. ומדובר באותן לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש, הכיצד אפשר למעטן? הרי כתוב במשנה (במעשר שני) ׳תוכן קדש׳ וחייבין עליהן משום טומאה.

תירוץ: **מדרבנן:** באמת הם לא קדושות מהתורה, והאיסור הוא מדרבנן ליכנס לשם בטומאה, אבל מכרת וקרבן נתמעטו!

קושיא: **ודאורייתא לא? והתניא וכו׳:** לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש – מנין שהכהנים נכנסים לשם ואוכלין שם קדשי קדשים ושירי מנחה? תלמוד לומר ״**בחצר**

אהל מועד יאכלוה", וקודם לכן כתיב "**במקום קדוש**". ודורשים מכפל הלשון שהתורה ריבתה חצירות הרבה אצל אכילה אחת!

מוכח שקדושת הלשכות מהתורה. כי אם היא רק מדרבנן, איך הקילו חכמים להכשיר מקום חול לאכילת קודשים?!

תירוץ: **אמר רבא:** לענין אכילה הדבר שונה, שנתרבו הלשכות 'מחצירות הרבה'. אבל לענין טומאה אינן קדושות מן התורה!

קושיא: **והתניא לשכות הבנויות לחול ופתוחות לקודש:** כהנים נכנסין לשם ואוכלין שם קדשי קדשים, ואין שוחטין שם קדשים קלים, וחייבין משום טומאה. וקשה, כי מהלשון 'חייבין' משמע שהוא מן התורה!

תירוץ: **לאו אמרת אין שוחטין? תני נמי אין חייבין:** האם לא אמרת בברייתא 'אין שוחטין' שם קודשים קלים? דהיינו שהלשכות אינן קדושות. אם כן תגרוס בברייתא גם 'אין חייבין' משום טומאה !

קושיא: **בשלמא וכו':** ניחא 'אין שוחטין', כי לאו משום קדושה הוא אלא משום שצריך שחיטה כנגד הפתח, ואין בלשכות הללו שחיטה כנגד הפתח. אבל 'אין חייבין' מדוע? כלומר מה ההכרח לשבש את הברייתא, הרי מ'אין שוחטין' אין ראיה!

תירוץ: **וליטעמיך:** ולשיטתך המקשן, שהטעם משום 'כנגד הפתח', קשה למה כתוב 'אין שוחטין'? האם לא יתכן שהוא שוחט כנגד הפתח? והיינו כשהיה פתח הלשכות מכוון כנגד פתחי בית החליפות. והאמת ודאי שכך הוא, כי אם אין אפשרות שיהיה כנגד הפתח, פשיטא שאין שוחטין שם ואין צורך לומר זאת.

אלא בהכרח, שאפילו כשהוא שוחט כנגד הפתח אומרת הברייתא שאין שוחטין משום שהלשכות אינן קדושות. ואם כן תגרוס בברייתא גם 'אין חייבין משום טומאה', לפי שלא נתקדשו בקדושת עזרה רק לענין אכילה. (וניחא מה שאמרנו לעיל ששמואל בא למעט לשכות).

*

קושיא: **ולאכילה לא בעינן כנגד הפתח?** שהרי כתוב בברייתא בסתמא "אוכלין" אפילו במקום שאינו כנגד הפתח.

והתניא רבי יוסי ברבי יהודה אומר: שני פשפשין (= פתחים קטנים) היו בבית החליפות, גובהן שמונה כדי להכשיר את העזרה לאכילת קדשי קדשים ולשחיטת קדשים קלים. מוכח שלאכילה גם צריך "כנגד הפתח", ולכן עשו את הפשפשין!

תירוץ: **אמר רבינא:** תמחק את 'לאכילת קודשי קודשים' מהברייתא.

קושיא: **והכתיב "בשלו את הבשר פתח אהל מועד ושם תאכלו אותו":** כך נאמר בשבעת ימי המילואים. מוכח שלאכילה גם צריך פתח אהל מועד!

תירוץ: **קדשי שעה שאני:** זו היתה גזירת הכתוב מיוחדת בשבעת ימי המילואים. אבל לדורות לא צריך פתח אהל מועד לאכילה, משום שהתורה ריבתה חצירות הרבה. (בתוס' פירשו דמילואים שאני שהרי אף הכהנים הוזהרו "ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים").

*

אמר רב יצחק בר אבדימי: מנין לדם הקרבן שנפסל לזריקה בשקיעת החמה?

[יש לשאול, למאי נפקא מינה בפסול זה? הלא בלילה בלאו הכי אין יכול לזרוק, שכל העבודות ביום הן נעשות, ולמחר נפסל בעמוד השחר כאימורים? תשובה לדבר: באופן שאחר שקיעת החמה עלה הדם לראש המזבח ולן שם כל הלילה, דלולי שנפסל מיד בשקיעת החמה לא היה נפסל בעמוד השחר, למאן דאמר אין לינה מועלת בראש המזבח, והיה זורקו למחר].

שנאמר "**ביום הקריבו את זבחו יאכל**". ודרשינן ביום שאתה 'זובח' אתה 'מקריב' כלומר זורק את הדם. אבל ביום שאתה לא זובח דהיינו כשנגמר יום הזביחה בשקיעה, אתה לא מקריב!

קושיא: **האי מיבעי ליה לגופיה:** הרי הפסוק הזה נצרך לגופו, ללמד על זמן אכילת שלמים שהוא ביום זביחה ולמחרת! תירוץ: **אם כן וכו':** אם לזה בלבד בא הפסוק, היה צריך לומר "**ביום זבחו יאכל**", ומדוע נאמר "**הקריבו**"? אלא ללמד ביום שאתה זובח אתה מקריב, וביום שאי אתה זובח אי אתה מקריב!

קושיא: **ודלמא הכי קאמר רחמנא וכו':** אולי נכתב "**הקריבו**" כדי ללמד שאין זמן אכילתו תלוי ביום זביחתו, אלא ביום זריקתו. שאם נזרק הדם ביום השחיטה, אוכלים את בשר ביום השחיטה ולמחרת. ואם נזרק הדם למחרת (ואפשר להקריבו למחר), אוכלים את הבשר למחרת וביום שלאחריו.

תירוץ: **אם כן וכו'**: אם כן היה צריך להיות כתוב "**ביום הקריבו יאכל**", "**זבחו**" למה לי? אלא ללמד ביום שאתה זובח אתה מקריבו, וביום שאי אתה זובח אי אתה מקריבו!

*

☜ זמן אכילת קרבן שלמים הוא לשני ימים ולילה אחד (= יום, לילה, יום). אם עבר זמן אכילתו (= בשקיעת החמה של היום השני) הרי הוא נעשה 'נותר' ואסור באכילה וצריך לשורפו. זמן שריפתו אינו במוצאי יום השני (= יום השני בלילה אור ליום השלישי), אלא בבוקר יום השלישי.

איתמר המחשב לאור שלישי: השוחט שלמים על מנת לאכול מהבשר ביום השני בלילה אור ליום השלישי, לדעת חזקיה הקרבן כשר ואינו נחשב שנשחט במחשבת 'חוץ לזמנו', כיון שהוא עדיין לא 'התנתק' מזמנו לגמרי שהרי זמן שריפתו הוא רק מחר. ולדעת רבי יוחנן הקרבן פסול, כיון שהוא כבר נדחה מאכילה (= בשקיעת החמה של היום השני), וא"כ יש כאן מחשבת 'חוץ לזמנו'.

האוכל לאור שלישי: האוכל בשוגג מבשר קרבן שלמים כשר ביום השני בלילה אור ליום השלישי, לדעת חזקיה פטור מלהביא קרבן חטאת על אכילת נותר, כיון שהקרבן עדיין לא 'התנתק' מזמנו לגמרי שהרי זמן שריפתו הוא רק מחר, וא"כ אינו נחשב ל'נותר'. ולדעת רבי יוחנן חייב להביא קרבן חטאת, כיון שהקרבן כבר נדחה מאכילה (= בשקיעת החמה של היום השני), וא"כ הוא 'נותר'.

תניא כוותיה דרבי יוחנן: הגמ' מביאה ברייתא כשיטת רבי יוחנן – קדשים הנאכלים ליום אחד (כגון קדשי קדשים וקרבן תודה ואיל נזיר), אם שחטם על מנת לזרוק את דמם משקיעת החמה הרי זה פיגול, וכן אם שחטם על מנת לאכול מבשרם או להקטיר את אימוריהם משיעלה עמוד השחר הרי זה פיגול, לפי שדבר זה נחשב ל'חוץ לזמנו' בקרבנות אלו.

ובקדשים הנאכלין לשני ימים ולילה אחד (כגון שלמים בכור ומעשר בהמה), אם שחטם על מנת לזרוק את דמם משקיעת החמה הרי זה פיגול, כיון שהדבר נחשב ל'חוץ לזמנו' לגבי זריקת הדם (כמו בקדשים הנאכלים ליום אחד), ואם שחטם על מנת להקטיר את אימוריהם משיעלה עמוד השחר הרי זה פיגול, כיון שהדבר נחשב

ל'חוץ לזמנו' לגבי הקטרת האימורים (כמו בקדשים הנאכלים ליום אחד), ואם שחטם על מנת לאכול את בשרם לאחר שקיעת החמה של היום השני אור ליום השלישי, הדבר נחשב ל'חוץ לזמנו' בקרבנות אלו. וזה כשיטת רבי יוחנן שכבר בשקיעת החמה של היום השני אור ליום השלישי הקרבן נחשב חוץ לזמנו, למרות שעדיין לא הגיע זמן שריפתו.

*

ת"ר, יכול יהו נאכלין לאור שלישי: אולי מותר לאכול את בשר השלמים גם בלילה אור ליום השלישי? ודין הוא שיאכלו אור לשלישי, שהרי יש זבחים הנאכלים ליום אחד (כגון קרבן תודה) ויש זבחים הנאכלים לשני ימים (= שלמים), וא"כ נאמר שכשם שזבחים הנאכלים ליום אחד מותר לאוכלם גם בלילה שלאחריהם, כך זבחים הנאכלים לשני ימים מותר לאוכלם גם בלילה שלאחריהם.

תלמוד לומר: לכך נאמר "בְּיוֹם זִבְחֲכֶם יֵאָכֵל וּמִמָּחֳרָת, וְהַנּוֹתָר עַד יוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף", דהיינו בעוד שהוא יום תאכלנו ולא בלילה אור לשלישי.

יכול ישרף מיד: אולי זמן שריפת בשר הנותר של שלמים הוא בלילה אור לשלישי כיון שכבר עבר זמן אכילתו? ודין הוא שישרף מיד, שהרי יש זבחים הנאכלים ליום אחד (כגון קרבן תודה) ויש זבחים הנאכלים לשני ימים (= שלמים), וא"כ נאמר שכשם שזבחים הנאכלים ליום אחד זמן שריפתם הוא סמוך לסוף זמן אכילתם (= מותר לאוכלם עד סוף הלילה שלאחר יום הקרבתם, ומיד שעבר זמן זה הוא זמן שריפתם), כך זבחים הנאכלים לשני ימים זמן שריפתם הוא סמוך לסוף זמן אכילתם (וא"כ צריך לשורפו מיד בלילה אור לשלישי).

ת"ל: לכך נאמר "וְהַנּוֹתָר מִבְּשַׂר הַזָּבַח בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף", דהיינו שעליך לשורפו ביום השלישי ולא בלילה אור לשלישי.

משנה: הבכור, והמעשר (= מעשר בהמה), **והפסח** (= קרבן פסח), הם **'קדשים קלים'**.

ודמן טעון מתנה אחת: לפי שלא נאמר בהם "סביב", אלא נאמר בבכור "אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ", ומעשר ופסח לומדים מבכור.

בלבד שיתן כנגד היסוד: כלומר דמם טעון רק מתנה אחת על המזבח, אבל את אותה מתנה צריך לתת רק במקום שיש יסוד תחתיו, וזה רק בכותלו המערבי או הצפוני של המזבח שיש תחתם יסוד.

שינה באכילתן: כלומר למרות שלמדנו מהפסוק הנ"ל שדין בכור ומעשר ופסח שווים בעניין זריקת הדם, אבל הם חלוקים בדיניהם לגבי אכילתם, ש**הבכור נאכל** רק **לכהנים**, **ומעשר** בהמה **לכל אדם**. **ו**כן הבכור ומעשר בהמה **נאכלין בכל העיר** ירושלים **בכל** סוגי ה**מאכל** (= צלי, שלוק, מבושל) **לשני ימים ולילה אחד**. אבל **הפסח** נאכל רק **בלילה** ורק עד ל**חצות** הלילה, ונאכל רק **לִמְנוּיָו** דהיינו רק לאותם שהשתתפו בו לפני שחיטתו, ונאכל רק **צלי**.

גמרא: מאן תנא: מיהו התנא של משנתנו הסובר שמתן דמם של מעשר ופסח הוא בזריקה ולא בשפיכה, כמו מתן דמו של בכור שהוא בזריקה (= שנאמר בבכור "אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ").

אמר רב חסדא, ר' יוסי הגלילי היא, דתניא, ר' יוסי הגלילי אומר, נאמר לגבי בכור "אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֶלְבָּם תַּקְטִיר...", ולכאורה היה צריך להיות כתוב "חלבו", "דמו", שהרי הפסוק עוסק רק בבכור, אלא הפסוק כתב "דָּמָם" "חֶלְבָּם" בל' רבים ללמדנו על מעשר ופסח שטעונים מתן דמים ואימורים לגבי המזבח, וכשם שמתן דמו של בכור בזריקה כך מתן דמם של מעשר ופסח בזריקה.

*